

Nr 500.

Av herrar **Hæggblom** och **Jonsson** i Malmgrava, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, angående social jordbrukskreditgivning m. m.*

I fråga om jordbrukets sekundärkredit ha utredningsmännen rörande omarbetning av bestämmelserna för egnahemsverksamheten enhälligt förordat, att belåningsgränsen för sekundärlån höjes till 75 procent av belåningsvärdet. Flertalet remissinstanser ha lämnat detta förslag utan erinran och lånenämnden för sekundär jordbrukskredit och Sveriges allmänna hypoteksbank ha direkt tillstyrkt förslaget. Hypoteksbanken anför, att den nuvarande övre belåningsgränsen för statliga sekundärlån är så snäv, att de jordbrukare, vilka icke önskat räntebundenhet inom denna gräns, lätteligen kunnat få sina kreditanspråk tillgodosedda i den allmänna marknaden. Även fullmäktige i riksgäldskontoret ha ingen erinran mot höjning av lånegränsen, medan statskontoret, fullmäktige i riksbanken och Svenska bankföreningen åvstyrka. Ännu ett par remissinstanser avstyrka med motivering att hela sekundärlåneverksamheten bör upphöra.

Departementschefen har dock i propositionen nr 187 anslutit sig till uppfattningen, att någon ändring av bestämmelserna för sekundärlånen inte bör ske. Motiveringen härför är anmärkningsvärt kortfattad och oklar. Det heter endast: »Emellertid avse sekundärlånen, till skillnad från driftslånen, icke att främja något direkt socialt intresse, och de jordbrukare, vilka närmast anlita denna låneform, torde numera i allmänhet ha möjligheter att på annat sätt anskaffa erforderligt rörelsekapital. Då härtill kommer, att jordbrukskasserörelsen kraftigt utvecklats och därigenom ytterligare lånemöjligheter erbjuda sig, torde någon ändring av bestämmelserna för sekundärlånen för närvarande icke böra ske.»

Var gränsen vid ordnandet av jordbrukets kreditfråga går mellan låneformer, som främja eller icke främja »något direkt socialt intresse», är givetvis svårt att säga, men det synes som om departementschefen ej beaktat alla omständigheter i detta spörsmål. Sekundärlånens största betydelse har varit, att de avgjort till vilken övre gräns lån kunnat erhållas mot enbart inteckning i jordbruksfastighet. Det har med nuvarande bestämmelser visst inte varit någon så lättordnad sak, som departementschefens uttalande antyder, för en nystartande jordbrukare att skaffa dels den fastighetskredit, som behövs utöver inteckningslån, dels behöflig driftskredit. När lån mot enbart inteckning begränsas till 75 procent av belåningsvärdet och detta av säkerhetshänsyn i regel sättes lägre än inköpspriset och vidare inventarie- och driftskapital med nuvarande krav på maskinutrustning uppgår till 20 å

30 procent av fastighetskapitalet, äro nytillträdande jordbrukares svårigheter att ordna sina krediter i själva verket mycket stora. När över 40 procent av det behöfliga kapitalet måste anskaffas genom eget kapital eller borgenslån, kan spörsmålet om de sekundära jordbrukskrediternas storlek inte frånkännas vara en fråga av socialt intresse, även om det gäller jordbruk, som ligga över de blivande basjordbrukens storlek. Att ordna så att sådana jordbruk kunna förvärfvas även av personer, som ej ha tillräckligt stora egna kapitaltillgångar eller tillgång till penningstarka vänner som borgensmän, anse vi vara både en social fråga och en fråga av stor betydelse för jordbrukets framtid. Den angår i särskild grad jordbrukarsöner, som vilja ägna sig åt jordbruk, men inte kunna få övertaga släktgårdar.

Det är av hänsyn till svårigheterna att anskaffa tillräckliga säkerheter för behöflig jordbrukskredit, som blickarna riktats mot den godtagbara säkerhet jordbrukarna äga i sina fastigheters värde utöver nuvarande sekundärlånegränsen. Det kan erinras om, att vid egnahemslångivning har man utan några nämnvärda olägenheter hittills satt inteckningslånegränsen vid 90 procent, och i propositionen nr 187 föreslås nu 100 procent, fast egnahemslåntagare i allmänhet haft små egna kapitaltillgångar. Att höja sekundärlånegränsen till 85 procent av belåningsvärdet för jordbruk i allmänhet, kan inte vara att avvika från principen om affärsrädd kredit. Vad det för kreditbehövande jordbrukare skulle betyda om cirka 8 av de 40 procent av kapitalbehovet, som nu ej kunna anskaffas mot inteckningssäkerhet, kunde placeras i sekundärlån, är lätt att inse. I samma grad minskas behovet av eget kapital och/eller behovet av lån mot borgen. Att borgenslån nu i så hög grad måste anlitas betyder högre räntekostnader och en många gånger olycklig sammankoppling av olika personers ekonomiska förhållanden med ökad otrygghet. Det borde vara en social jordbrukskreditgivnings uppgift att minska dessa olägenheter. Vad departementschefen anför om jordbrukskasserörelsens ökade lånemöjligheter, betyder ju ingen befrielse för denna rörelsens låntagande medlemmar att ställa fullgoda säkerheter för sina lån. Den lätthet varmed kreditbehövande jordbrukare kunna skaffa sig rörelsekapital är främst beroende på vederbörandes möjligheter att få borgensmän. För äldre jordbrukare, som genom sparsamhet ökat sitt eget kapital, är saken kanske relativt lätt ordnad, för nybörjare är det både besvärligt och deprimerande.

De svårigheter för erhållande av jordbrukskredit för dem, som ej kunna utnyttja den sociala kreditgivningens förmåner, te sig så mycket större i jämförelse med nu föreslagen utökning av kreditgivning för anskaffande av jordbruk av basjordbruks storlek, med lånerätt mot inteckning till 100 procent av belåningsvärdet och driftslån till obemedlade och mindre bemedlade på upp till 10 000 kronor. Särskilt för jordbruk som i storlek ligga obetydligt över basjordbruken, men inte komma att räknas med bland de få undantag som skola tillåtas få social jordbrukskredit om de ligga över denna gräns,

blir skillnaden i kreditmöjlighet särskilt märkbar, och det är en betydande del av den odlade jorden som brukas i enheter över basjordbrukets storlek. En höjning av sekundärlånegränsen skulle i avsevärd grad underlätta dessa jordbruks kreditsvårigheter.

Liknande synpunkter som de här anförda ha tidigare framförts till riksdagen och även blivit välvilligt beaktade. Så skriver jordbruksutskottet i anledning av motioner till 1945 års riksdag om ordnande av driftskrediter i sitt utlåtande nr 65: »Vad beträffar självägande jordbrukare synes . . . frågan i viss mån kunna lösas genom att ökade möjligheter beredas att kunna erhålla lån från statens sekundärlånefond för jordbrukare . . . Det är utskottets uppfattning att — utan att förluster för statsverket därigenom skulle uppstå — till vinnande av det i motionerna angivna syftet nämnda gräns skulle kunna sättas något högre.» Med anledning av motioner till 1946 års riksdag, som direkt förordade en höjning av sekundärlånegränsen för skapande av bättre kreditmöjligheter, upprepade jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 56 vad det föregående år yttrat, »att gränsen för erhållande av lån ur statens sekundärlånefond skulle kunna sättas något högre, utan att förluster för statsverket därigenom behövde befaras uppstå». Riksdagen anhöll i överensstämmelse med utskottsförslaget, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande olika möjligheter att förbättra jordbrukets kreditförhållanden samt vidtaga de åtgärder som med anledning därav kunna ifrågakomma.

När nu utredning verkstälts och utredningsmännen förordat en höjning av sekundärlånegränsen, föreligger ingen anledning för riksdagen att frångå en ståndpunkt som den så nyligen uttalat sig för.

Vi hemställa därför,

att riksdagen i överensstämmelse med utredningsmännens angående social jordbrukskreditgivning förslag ville besluta om höjning av övre gränsen för sekundärlån till 85 procent av belåningsvärdet.

Stockholm den 6 april 1948.

Einar Hægglom.

Per Jonsson

i Malmgrava.